

**Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Covid19-járvány utáni szükséghelyzet:
egy új multilaterális mátrix kialakítása**

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2020/C 364/08)

Előadó: **Emmanuelle BUTAUD-STUBBS**

Közgyűlési határozat:	2020.2.20.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 32. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Külkapcsolatok” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2020.6.16.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2020.7.16.
Plenáris ülés száma:	553.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	213/3/3

1. Következtetések és ajánlások

A Covid19 és a multilateralizmus

1.1. A Covid19 okozta egészségügyi válság mélyreható és példa nélküli gazdasági, társadalmi és pénzügyi hatása újszerű, hosszú távú és határozott választ igényel. Az EU-nak támogatnia kell a gazdaságot és a nemzetközi kereskedelmet, hogy el lehessen kerülni a világkereskedelem 1929-eshez hasonló összeomlását. Emellett uniós finanszírozást kell biztosítani a helyreállításhoz, és a szolidaritás és a felelősségvállalás szellemében meg kell védeni a vállalkozásokat, a munkavállalók minden típusát (köztük a fogyatékkal élőket), a veszélyeztetett csoportokat és a polgárokat, és senkit sem szabad magára hagyni. Minden vállalkozásnak – így a válsággal kapcsolatos problémák megoldásához nagyban hozzájáruló szociális vállalkozásoknak is – teljeskörűen részesülniük kell a gazdaságélénkítő intézkedésekből.

1.2. A „karantént” követő helyreállításnak a fenntarthatóságon, valamint az inkluzív és zöld növekedésen kell alapulnia. A zöld megállapodás intézkedései ezért most fontosabbak, mint valaha (iparstratégia, az importált fogyasztási cikkek karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmus és a szén-dioxid-semlegesség elérése 2050-ig).

1.3. A Covid19-válság súlyos sebet ejtett a multilateralizmuson, amelyet már egyébként is aláásnak olyan strukturálisan gyenge pontok, mint az egymást átfedő szervezetek, az elavult működés és az egyhangú döntéshozatal nagy taglétszám mellett. Erre lehet következtetni a WTO vitarendezési mechanizmusának részét képező fellebbezési testület megszűnéséből, valamint abból, hogy az Egyesült Államok (USA) előbb befagyasztotta az Egészségügyi Világszervezet (WHO) működéséhez biztosított pénzügyi hozzájárulását, majd kilépett a szervezetből. Emellett az alapvető egészségügyi eszközökre és egyéni védőeszközökre – uniós tagállamok részéről is – bevezetett nemzeti exportkorlátozások, a nemzeti egoizmus, valamint a szolidaritás és a nemzetközi együttműködés kudarcai negatívan érintik a legkiszolgáltatottabb országokat, de késleltetik a világgazdaság helyreállítását is.

Holisztikusabb jövőképre van szükség

1.4. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) meg kívánja osztani az „új multilaterális mátrixszal” kapcsolatos elképzeléseit, amelyek korábbi (a WTO reformjáról, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) szerepéről stb. szóló) javaslatok széles körére épülnek, és új megoldásokat kíván előterjeszteni a Covid19 utáni időszakra ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Lásd az alábbi EGSZB-veleményeket: REX/509 A WTO reformja a világkereskedelmi fejleményekhez való alkalmazkodás érdekében (HL C 159., 2019.5.10.); REX/486 Az uniós kereskedelmi és beruházási politikák szerepe az EU gazdasági teljesítményének ösztönzésében (HL C 47., 2020.2.11.); REX/500 A kereskedelemre és a fenntartható fejlődésre vonatkozó fejezetek az uniós szabadkereskedelmi megállapodásokban (HL C 227., 2018.6.28.); NAT/760 Vitaanyag: Fenntartható Európa 2030-ra (HL C 14., 2020.1.15.).

1.5. Ezekkel a válság idején megfogalmazott gondolatokkal az a célunk, hogy újfajta együttműködésre és a döntéshozatalban nagyobb összhangra készítsük a nemzetközi, szupranacionális és kormányközi szervezeteket a kereskedelem és a beruházások, a tisztességes munka, a szociális és emberi jogok, valamint az éghajlatváltozás terén. Arra ösztönözzük az országokat, hogy tartsák tiszteletben a lojális együttműködés elvét ezekben a szervezetekben, és a kiskapuk kihasználása helyett inkább erősítsék a szinergiákat.

1.6. Mindkét világháború után az emberek a nemzetközi szervezetektől várták a béke megőrzését és a jólét biztosítását. Ez a globális egészségügyi válság jó alkalmat nyújt arra, hogy újragondoljuk a globális kormányzásra vonatkozó szabályokat, és ezekben bizonyos fokig beépítsük az innováció szellemét, amely a rendkívüli helyzetekben mutatkozik meg.

Konkrét javaslatok

1.7. Számos, nagyon különböző háttérrel rendelkező érdekelt fél (lásd az 1. mellékletet) segítette az előadót a javaslatok megfogalmazásában úgy, hogy közben figyelembe vettek különböző jogi, politikai és szervezeti korlátokat is.

1.8. E javaslatok célja, hogy jobban összhangban legyenek egymással:

- a globális szociális normák, valamint az éghajlatváltozással és a környezetvédelemmel kapcsolatos kötelezettségvállalások,
- a kereskedelemmel kapcsolatos szabályok, valamint az éghajlatváltozással és a környezetvédelemmel kapcsolatos szerződések, illetve
- a kereskedelemmel kapcsolatos szabályok és a globális szociális normák.

1.9. Idetartozik az is, hogy könnyebb legyen megfigyelői státuszt kapni, megfelelően finanszírozzák a tanulmányok készítését, hozzanak létre új munkacsoportokat, mélyítsék el a különböző titkárságok közötti együttműködést, dolgozzanak ki közös politikákat a kutatás területén, kerüljön sor egyes meglévő jogi rendelkezések értelmezésére és legyenek politikai kötelezettségvállalások.

1.10. Az EGSZB tudatában van annak, hogy a változásokat politikai szinten kell kezdeményezni, és szilárd meggyőződése, hogy az EU – mint azon kevés globális szereplők egyike, amelyeknek alapszerződésbe foglalt kötelezettsége és megbízatása a világ felelős kormányzása – alapvetően fontos szerepet játszik egy hatékonyabb, multilaterális mátrix belülről történő kialakításában.

2. A multilaterális szabályok koherenciájára irányuló, régóta hangoztatott felhívásunk nem sok eredménnyel járt

2.1. A civil társadalom kulcsszereplőinek kérése

2.1.1. Számos érdekelt fél már régóta nagyobb következetességet szorgalmaz a nemzetközi, szupranacionális és kormányközi szervezetek politikai döntéshozatalában.

2.1.2. Az üzleti világ részéről a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara (ICC) elsősorban arra mutatott rá, hogy a globalizációról jelenleg folyó vitában az egyik alapvető feszültséget a kereskedelmi, a munkaügyi és a környezetvédelmi normák között érzékelt ellentét jelenti⁽²⁾.

2.1.3. A 2019. évi G7-L7 csúcstalálkozón azt is kijelentették, hogy a globális kormányzásnak jobban figyelembe kell vennie a jelenlegi társadalmi kihívásokat, többek között azt, hogy új készségekre van szükség, a nemzetközi normáknak és a vállalkozások feltételeinek megfelelő, tisztességes munkát kell biztosítani a termelékenység támogatásához, és magasabb bérek és jó munkahelyek kellene (3. bekezdés).

⁽²⁾ Az ICC által javasolt WTO-reform, 2019. október.

2.2. A korábbi lépések rövid áttekintése

2.2.1. A globalizáció összetettségének megértése

2.2.1.1. Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) fontos szerepet játszik, hiszen olyan átfogó nemzetközi szervezet, amely a lehető legszélesebb földrajzi lefedettséggel képes szabályokat és szabványokat kidolgozni. Ezért támogatja az EGSZB az ENSZ reformját, amelynek az eljárásközpontú megközelítést eredményalapú megközelítésre kell váltania. 2015 szeptemberében az ENSZ elfogadott 17 fenntartható fejlődési célt, amelyek az emberiség előtt álló legáltalánosabb kihívásokat foglalják magukban. Bár a fenntartható fejlődési célok jogilag nem kötelező erejűek, a kormányoknak – és az uniós intézményeknek is – magukénak kell érezniük azokat, és létre kell hozniuk az elérésükhöz szükséges belső kereteket.

2.2.1.2. 2017-ben a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) jelezte, hogy *meg kell oldanunk a globalizáció problémáit, bár nem tudjuk pontosan, hogy hogyan* ⁽³⁾. A dokumentum felsorolt kapcsolódó szakpolitikákat (szociális és munkaerőpiac, oktatás és készségek, a vállalatok társadalmi és környezeti felelőssége), és utalt arra, hogy *sürgősen minél több nyilvános konzultációt kell szervezni a nemzetközi szervezetek szabványosítási tevékenységeivel kapcsolatban, és ez utóbbiakba be kell vonni a civil társadalom érdekelt feleit is*.

2.2.2. Globális szociális normák és multilaterális kereskedelmi szabályok: az elszalasztott lehetőség története

2.2.2.1. Közvetlenül az után, hogy nem sikerült szociális záradékot beillesztenie a saját szabályaiba, a WTO 1996-ban egyértelművé tette ⁽⁴⁾, hogy az ILO az illetékes szerv az alapvető munkaügyi normák meghatározása és kezelése szempontjából. Azóta az ILO számos kulcsfontosságú eszközt elfogadott. Az ILO 1998. évi nyilatkozatának 5. szakasza elismeri, hogy *„a munkaügyi normákat nem szabad protekcionista kereskedelmi célokra felhasználni, és e nyilatkozatban és annak nyomán követésében semmi sem idézhető vagy használható fel más módon ilyen célokra; ezen túlmenően e nyilatkozat és annak nyomán követése semmilyen módon sem kérdőjelezheti meg bármely ország komparatív előnyét*.

2.2.2.2. 2019. évi centenáriumi nyilatkozatában az ILO jó példát mutatva kötelezettséget vállalt arra, hogy megerősíti együttműködését és intézményi megállapodásokat alakít ki más szervezetekkel annak érdekében, hogy előmozdítsa a politikák koherenciáját a munka jövőjével kapcsolatos, emberközpontú megközelítésének megvalósítása során, elismerve a szociális, kereskedelmi, pénzügyi, gazdasági és környezetvédelmi politikák közötti erős, összetett és alapvető kapcsolatokat (IV. szakasz F pont).

2.2.2.3. Az ILO és a WTO egymástól független, de számos területen együttműködik, és érdekes közös kiadványokat készít a kereskedelem és a foglalkoztatás, illetve a kereskedelem és az informális foglalkoztatás kapcsolatáról, arról, hogy a globalizáció hogyan tehető társadalmilag fenntarthatóvá, és arról, hogy a készségfejlesztési politikák fontos szerepet játszanak abban, hogy a munkavállalók és a vállalkozások kiaknázhassák a kereskedelemben rejlő lehetőségeket.

2.2.2.4. Ez az együttműködési politika soha nem lépte túl a WTO 1996. évi szingapúri miniszteri nyilatkozatában meghatározott határvonalat, amely a következőket állapította meg: *Elutasítjuk a munkaügyi normák protekcionista célú alkalmazását, és egyetértünk azzal, hogy az országok – különösen az alacsony bérezésű fejlődő országok – komparatív előnye semmiképpen sem kérdőjelezhető meg. E tekintetben megjegyezzük, hogy a WTO és az ILO titkárságai folytatni fogják meglévő együttműködésüket*.

2.2.3. Az éghajlattal és a környezettel kapcsolatos kötelezettségvállalások fokozatos integrálása a multilaterális környezetbe

2.2.3.1. 1994 óta, amikor hatályba lépett az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye (UNFCCC), a kormányok rendszeresen összeülnek, hogy egy szilárd átláthatósági és elszámoltathatósági rendszer segítségével nyomon kövessék az elért eredményeket. Azonban csak 2015 végén fogadták el az első egyetemes, jogilag kötelező erejű éghajlatváltozási megállapodást, a Párizsi Megállapodást, amely egy nemzetileg meghatározott, nyomon követendő hozzájárulásokból álló rendszert írt elő.

⁽³⁾ <http://www.oecd.org/about/sge/fixing-globalisation-time-to-make-it-work-for-all-9789264275096-en.htm>, 9. o.

⁽⁴⁾ A WTO 1996. évi szingapúri miniszteri nyilatkozatának 4. pontja.

2.2.3.2. Az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményében (UNFCCC) megfigyelői státusszal rendelkező, valamint a tisztességes munka és az igazságos átmenet előmozdításával megbízott ILO jelentős mértékben hozzájárult a válaszingyezkedések végrehajtásának hatásaival foglalkozó, továbbfejlesztett fórum (2015–2018) munkájához. A fórum elsősorban az egyezmény, a Kiotói Jegyzőkönyv és a Párizsi Megállapodás részes felei által az éghajlatváltozás elleni küzdelem érdekében végrehajtott mérséklési politikák, programok és fellépések „joghatóságon belüli” és „joghatóságon kívüli” hatásait, illetve a határon átnyúló hatásokat vizsgálta.

2.2.3.3. A 2016. évi egyetértési megállapodás értelmében az ILO szorosan együttműködött az UNFCCC személyzetével és szakértőivel, hogy javítsák a kölcsönös megértést: képzést tartottak a társadalmi szereplők szerepéről, bővítették a kapacitásokat az éghajlatváltozással kapcsolatos intézkedések hatásának méréséhez, regionális workshopokat tartottak a méltányos átmenetről, és sor került egy félévente megrendezendő globális fórumra is.

2.2.3.4. Az ILO elsősorban az UNEP-pel, az UNDP-vel, az UNIDO-val és az UNITAR-ral közös – „Partnerség a zöld gazdaságért” (PAGE) elnevezésű – konzorciumon keresztül végzi környezetvédelmi tevékenységét.

2.2.3.5. Emellett több multilaterális környezetvédelmi megállapodást (MEA) is kötöttek. Ezek a megállapodások, amelyeket elsősorban az ENSZ használ, a biológiai sokféleséggel, a talajjal, a tengerekkel, a vegyi anyagokkal és a veszélyes hulladékokkal, illetve a légkörrel kapcsolatos környezetvédelmi témák széles körét fedik le. Az EU mintegy 30 ilyen megállapodásnak részes fele.

2.2.3.6. Az ENSZ hálózatán kívül a WTO Kereskedelmi és Környezetvédelmi Bizottsága fórumot biztosít a kereskedelemmel és a fenntarthatósággal (azaz a körforgásos gazdasággal, a szabványokkal kapcsolatos önkéntes kezdeményezésekkel, a fosszilis tüzelőanyagok támogatásának reformjával, a műanyagokkal stb.) kapcsolatos információk megosztásához, rendezvényekhez és eszmecserehez.

2.2.3.7. A WTO ítélkezési gyakorlata szerint a tagok hozhatnak intézkedéseket a polgárok egészségének, a környezet védelmének vagy a biológiai sokféleség megőrzésének javítása érdekében, amennyiben azok megfelelnek a WTO szabályainak. Ezek a GATT XX. cikkén alapuló eltérések akkor tekinthetők összeegyeztethetőnek a fenti szabályokkal, ha arányosak és nem diszkriminatívak. Az ilyen intézkedések alkalmazása *nem lehet önkényes vagy indokolatlan megkülönböztetés eszköze vagy a nemzetközi kereskedelem rejtett korlátozása.*

2.2.3.8. Renato Ruggiero, a WTO korábbi főigazgatója egy bonni konferencián (1997. december 9.) egyértelműen körülhatárolja, hogy mit tehet és mit nem tehet meg egy kormány: *„Joghatóságukon belül a kormányok bármilyen kereskedelmi korlátozást – import- és exportkvótákat és -tilalmakat, adókat vagy más, a határon fizetendő illetéket – bevezethetnek a környezet védelmére vagy az erőforrások megővésére, amennyiben azok megfelelnek a diszkriminációmentességgel és a minimális kereskedelemkorlátozással kapcsolatos alapvető követelményeknek. [...] Amit azonban egy ország a WTO szabályai alapján nem tehet meg, az az, hogy kereskedelmi korlátozásokkal próbálja rábírtani kereskedelmi partnereit termelési és feldolgozási módszereik – vagy más politikáik – megváltoztatására. Miért? Alapvetően azért, mert a termelési és feldolgozási módszerek kérdése az egyes országok szuverén joghatósága alá tartozik.”*

2.2.3.9. Ez a körülhatárolás, amely elejét veszi a termelési és feldolgozási módszerekbe való beavatkozásnak, egyértelműen akadályozza a tartós javak termelésére és kereskedelmére irányuló ösztönzők létrehozását.

2.2.4. Kétoldalú jogorvoslatok a gazdasági, szociális és környezetvédelmi szabályok közötti nagyobb koherencia érdekében

2.2.5. A kereskedelemre és a fenntartható fejlődésre vonatkozó fejezetek előnyei és korlátai

2.2.5.1. Az EU a szabadkereskedelmi megállapodásokban kidolgozott a kereskedelemre és a fenntartható fejlődésre vonatkozó fejezeteket annak biztosítása érdekében, hogy a kereskedelem és a beruházások liberalizációja ne vezessen a környezeti és a munkakörülmények romlásához.

2.2.5.2. 2017-ben az Európai Bíróság (EB) elismerte a fenntartható fejlődésről szóló rendelkezések „*alapvető fontosságú szerepét*” a megállapodásokban (5).

(5) A Bíróság 2/15. sz. véleménye (2017. május 16.), EU:C:2017:376.

2.2.5.3. 2018-ban ⁽⁶⁾ az EGSZB ambiciózusabb megközelítést és határozottabb érvényesíthetőséget szorgalmazott a kereskedelemre és a fenntartható fejlődésre vonatkozó fejezetek tekintetében, amelyeknek ugyanolyan súlyt kellene kapniuk, mint a kereskedelmi, a technikai és a vámügyekre vonatkozó fejezeteknek.

2.2.5.4. 2016-ban az ILO ⁽⁷⁾ arról számolt be, hogy a munkaügyi rendelkezéseket tartalmazó megállapodások 63 %-át 2008 után fogadták el, ami gyorsulást jelez, és a munkaügyi rendelkezéseket tartalmazó szabadkereskedelmi megállapodások 46,8 %-a az EU-t, az USA-t vagy Kanadát érintette. A referenciaszövegek (időrendben): a munka világra vonatkozó alapvető elvekről és jogokról szóló, 1998. évi nyilatkozat, a (gyermekmunkáról szóló) 182. sz. egyezmény, a tisztas munkaprogramja és a társadalmi igazságosságról szóló nyilatkozat.

3. Új gondolkodásmód egy új multilaterális mátrix kialakításához

3.1. Általános megjegyzések

3.1.1. Az erősebb kohézióra vonatkozó új javaslatoknak tiszteletben kell tartaniuk az alábbi négy elvet:

- **hatáskör:** A nemzetközi szervezetek csak annyiban rendelkeznek hatáskörökkel, amennyiben azokat a tagállamok rájuk ruházták ⁽⁸⁾,
- **döntéshozatali képesség:** a szervezetek világos belső szabályokkal és eljárásokkal rendelkeznek, amelyek alapján az irányító testületek (szakbizottságok vagy közgyűlések) intézkedéseket tudnak hozni,
- **átláthatóság:** minden funkcionális változást – például közös csoportok, új alapszabályok vagy közös nyilatkozatok bevezetését – átlátható módon kell kommunikálni a szervezeten belül és kívül egyaránt,
- **értékelés:** ösztönözni kell, hogy a belső működés értékelése természetes és rendszeres eljárássá váljon.

3.1.2. Az EGSZB a lényegéből adódóan támogatja, hogy nyitottabb legyen a nemzetközi szervezetek politikáiról szóló kommunikáció és konzultáció a civil társadalommal, és kéri, hogy fokozatosan épüljenek ki állandó párbeszéddek. Az EGSZB – tapasztalatainak köszönhetően – készen áll arra, hogy facilitátorként irányító szerepet töltsön be az ilyen eljárások kialakításában. A sokféle partnerrel érdemi párbeszédet folytató UNFCCC-hez és OECD-hez hasonlóan a WTO az utóbbi időkben szorosabbra fűzte kapcsolatát a civil társadalommal, az éves nyilvános fórumán túlmenően is. Ezek a kapcsolatok jelentősen elősegíthetik, hogy a multilaterális kereskedelmi rendszer hatékonyabb és demokratikusabb legyen. Az EGSZB örömmel veszi, hogy az Európai Bizottság támogatja a civil társadalom nagyobb befolyását multilaterális szinten, és üdvözli az Ottawa csoport nemrégiben kidolgozott 6 pontos cselekvési tervének 6. fellépését ⁽⁹⁾.

3.1.3. A szociális partnerek tárgyalóképességét is jobban el kell ismerni. A nemzetközi szintű szociális partnerek háromoldalú nyilatkozata és a számos multinacionális keretmegállapodás hasznos gyakorlati szabályokat és eszközöket tartalmaz (szociális normák, beszállítókkal fenntartott kapcsolatok, szociális párbeszéd, a gyermek- és kényszermunka elleni küzdelem).

3.2. A multilaterális eszköztár

A WTO funkcionális szempontú integrálása az ENSZ rendszerébe

3.2.1. Szakosított intézményeinek (pl. ILO, UNESCO, WHO, IMF, a Világbank és a regionális fejlesztési bankok) hálózatával az ENSZ-rendszer a nemzetközi rend pillére. A WTO-t „önálló” szervezetként hozták létre, és továbbra is kívül marad az ENSZ-rendszeren, pedig fontos, hogy a kereskedelmi szabályok elősegítsék a fenntartható fejlődési célok elérését. A WTO főigazgatója azonban – a szakosított intézmények és más fontosabb ENSZ-testületek főigazgatóival együtt – részt vesz az ENSZ vezetőtestületében. Az EGSZB azt javasolja, hogy a WTO rendszeresen tájékoztassa a vezetőtestületet a kereskedelmi szabályrendszeren belül elért minden olyan eredményről, amely segítené a fenntartható fejlődési célok megvalósítását.

⁽⁶⁾ EGSZB-vélemény REX/500, A kereskedelemre és a fenntartható fejlődésre vonatkozó fejezetek az uniós szabadkereskedelmi megállapodásokban (HL C 227., 2018.6.28.), 2.4. pont.

⁽⁷⁾ ILO Labour-related provisions in trade agreements: Recent trends and relevance to the ILO, GB.328/POL/3, 9. bekezdés.

⁽⁸⁾ Jan Wouters, Cedric Ryngaert, Tom Ruys és Geert De Baere, *International Law: A European Perspective* (Oxford, Hart Publishing, 2018), 259. o.

⁽⁹⁾ Kanada vezeti a WTO-tagokból álló, Ottawa csoport néven ismert testületet, amely a multilaterális kereskedelmi rendszer előtt álló konkrét kihívásokkal foglalkozik. Az Ottawa csoport 2020. júniusi nyilatkozata: Focusing Action on Covid-19, 2020. június.

3.2.2. A „fenntartható fejlődést”, amelyre az 1994. évi WTO-megállapodás preambuluma kifejezetten hivatkozik, a fenntartható fejlődési célok teljes spektrumára vonatkozóan kell értelmezni, ugyanis a nemzetközi jogban immár ezek a célok testesítik meg általánosan elfogadott módon a fenntarthatóságot. A WTO ezt alighanem elfogadja, mivel honlapján már azt hirdeti magáról, hogy „központi szerepet játszik a fenntartható fejlődési célok elérésében”.

A különálló szabályrendszerek szorosabb összekapcsolása

3.2.3. Szigorúbb szociális és környezetvédelmi szabályok

3.2.3.1. 2018-ban az ILO számos tanulmányt készített a Párizsi Megállapodás lehetséges általános hatásáról, az ökológiai átállás és a készségek kérdéséről⁽¹⁰⁾, illetve a zöldebb jövőt szolgáló készségekről és a felmelegedés munkakörülményekre gyakorolt hatásáról⁽¹¹⁾.

3.2.3.2. Az EGSZB kéri, hogy ezeket a jelentéseket szélesebb körben terjesszék, és támogatja, hogy az Európai Bizottság finanszírozásával szervezzenek regionális műhelytalálkozókat a fejlődő országokban, különösen a legkevésbé fejlett országokban, valamint azon elszigetelt és sérülékeny gazdaságok számára, amelyeket a legsúlyosabban érintenek a globális felmelegedés drámai szociális hatásai.

3.2.3.3. Az ILO 2015-ben tette közzé a környezeti szempontból fenntartható gazdaságok és társadalmak felé történő, mindenki számára igazságos átmenethez megfogalmazott iránymutatásait (*Guidelines for a just transition towards environmentally sustainable economies and societies for all*). Az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság szolgálatai gyakrabban alkalmazzák ezeket az iránymutatásokat normatív tevékenységeik során. Fontos továbbá, hogy az iránymutatások naprakészé tétele felkerüljön az ILO igazgatótanácsának napirendjére.

3.2.4. További kapcsolatok a kereskedelmi szabályok és a szociális normák között

3.2.4.1. A viszonyosság elve alapján az EGSZB azt szeretné, ha fontosabb testületeinek és bizottságainak ülésein a WTO hivatalos megfigyelői státuszt biztosítana az ILO-nak. Amellett, hogy az ILO így hivatalosan részt vehetne a WTO miniszteri konferenciáin, ez a WTO belső szerveiben is növelné az ILO szerepvállalását, és elősegítené, hogy a nemzetközi munkaügyi normák tiszteletben tartása a WTO kereskedelempolitikai felülvizsgálati mechanizmusának részévé váljon. Az EGSZB azt javasolja, hogy a WTO és az ILO titkárságai hozzanak létre egy ideiglenes közös munkacsoportot, amelynek feladata az volna, hogy 2021 júniusára iránymutatásokat dolgozzon ki és terjesszen elő.

3.2.4.2. Emellett a Covid19-válság globális értékláncokra gyakorolt hatásának fényében az ILO-n belül ismét aktivizálni kellene a Globalizáció Szociális Dimenziójának Világbizottságát. A *kötelező erővel bíró ENSZ-egyezményről szóló véleményére*⁽¹²⁾ támaszkodva az EGSZB az EU német elnöksége alatt egy olyan, hatékony szabályozási keret mellett száll síkra, amely biztosítja az emberi jogok és a tisztességes munka tiszteletben tartását a globális értékláncokban. A keret magában foglalhatja egy európai cselekvési tervet is, amely jogalkotási eszközöket, kézzelfogható célokat, valamint ambiciózus és hatékony, globális szintű normatív intézkedéseket tartalmazna. Ezt saját szerepkörében mind az ILO-nak, mind a WTO-nak elő kell segítenie.

3.2.4.3. Az egyre nagyobb számú és egyre kiterjedtebb földrajzi lefedettségű regionális és kétoldalú kereskedelmi megállapodások vizsgálata során a WTO-nak új szerepet kell játszania a munkaügyi rendelkezések terén. Mivel az új szabadkereskedelmi megállapodások többsége tartalmaz munkaügyi rendelkezéseket, a WTO titkárságának össze kellene gyűjtenie és hasonlítania, illetve nyomon kellene követnie ezt az új korpuszt. A nyomonkövetési munkát meg lehetne osztani az ILO-val a globális ellátási láncokon belüli tisztességes munkára vonatkozó ILO cselekvési terv keretében, ami további együttműködést eredményezhetne az ILO és a WTO között.

3.2.5. További kapcsolatok a kereskedelmi és éghajlat-politikai szabályok és politikák között

3.2.5.1. Egy éghajlat-politikai WTO-mentességgel – amelyről tudományos és üzleti körökben már folytattak megbeszéléseket – körül lehetne határolni az „éghajlat-politikai intézkedések” fogalmát: jellemzők, általános érdekű célok és a WTO szabályainak való megfelelés kritériumai. Egy ilyen mentesség lehetővé tenné, hogy a WTO-tagok éghajlat-politikai intézkedéseket vezessenek be határaikon belül (kibocsátáskereskedelmi rendszer) vagy határaik mentén, biztosítva ugyanakkor, hogy ezek az intézkedések nem bizonyulnak rejtett protekcionista intézkedéseknek.

⁽¹⁰⁾ World employment social outlook 2018 – Greening with jobs, ILO, Genf, 2018.

⁽¹¹⁾ Working on a warmer planet: The impact of heat stress on labour productivity and decent work, ILO, Genf, 2019.

⁽¹²⁾ EGSZB-vélemény REX/518: A vállalkozások és az emberi jogok tekintetében kötelező erővel bíró ENSZ-egyezmény (HL C 97., 2020.3.24., 9. o.)

3.2.5.2. Fontos, hogy a 2021-ben esedékes, 12. miniszteri konferenciára egy informális WTO-munkacsoport előkészítsen egy kereskedelemről és környezetvédelemről szóló WTO miniszteri nyilatkozatot, amely elismeri a kereskedelem, a kereskedelempolitika és a multilaterális kereskedelmi rendszer szerepét a nemzetközi közösség olyan erőfeszítéseinek támogatásában, amelyek a fenntartható fejlődési célok és más közös nemzetközi környezetvédelmi kötelezettségvállalások – például a Párizsi Megállapodás – teljesítését szolgálják. Az EGSZB arra biztatja az Európai Bizottságot, hogy folytassa ezirányú erőfeszítéseit.

3.2.5.3. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy tisztázza álláspontját a fosszilis tüzelőanyagok Unión belüli támogatásának fokozatos megszüntetésével kapcsolatban, és teljes mértékben támogassa a WTO-n belül plurilaterális szinten induló kezdeményezéseket.

3.2.5.4. Az EGSZB kéri, hogy mihamarabb indítsák újra a környezeti termékekről szóló megállapodásra irányuló plurilaterális WTO-tárgyalásokat. Ezt a megállapodást közvetlenebbül hozzá kellene kapcsolni a Párizsi Megállapodáshoz, gondolva itt például a 2019-ben, Tajvanban megfogalmazott javaslatra egy olyan, a Párizsi Megállapodással összefüggő, a környezetvédelmi árukról és szolgáltatásokról szóló megállapodást illetően, amely a szén-dioxid-kibocsátás csökkentését szolgáló árukra és szolgáltatásokra vonatkozó vámok eltörlésén alapul. „A multilaterális kereskedelmi rendszer számára kulcsfontosságú eredmény lesz egy teljesen új, a PAEGSA-hoz hasonló tárgyalás kezdeményezése, amelynek célja olyan aktuális kérdések kezelése, mint az éghajlatváltozás és a nemzetközi kereskedelem liberalizációja”⁽¹³⁾.

3.2.5.5. A nagyobb koherencia érdekében fontos, hogy a multilaterális környezetvédelmi megállapodások titkárságai ne csak a Kereskedelmi és Környezetvédelmi Bizottságban, hanem több WTO-bizottságban is megfigyelői státusszal rendelkezzenek (például a technikai akadályokkal, valamint az állat- és növényegészségügyi intézkedésekkel foglalkozó bizottságokban).

3.2.5.6. Az EGSZB közös munkacsoport létrehozását ajánlja az ENSZ Környezetvédelmi Programja, az UNFCCC és a WTO részvételével. A csoport foglalkozhatna az üvegházhatásúgáz-kibocsátással és a nemzetközi kereskedelmet érintő kérdésekkel, és mérési módszereket vagy (például újraerdősítésen alapuló) kompenzációs rendszereket dolgozhatna ki a szabadkereskedelmi megállapodásokon belül. A Párizsi Megállapodás keretében nemzetileg meghatározott hozzájárulásoknál figyelembe kellene venni az ilyen – harmadik országokkal elfogadott – kompenzációs rendszereket.

4. Az EU hozzájárulása a fenntartható multilateralizmus új modelljéhez

4.1. A kibocsátásáthelyezés elleni küzdelemben az EGSZB támogatja az importált fogyasztási cikkek karbonintenzitását ellensúlyozó, a WTO-val összeegyeztethető mechanizmust az EU határain, hogy egyenlő versenyfeltételeket lehessen teremteni a karbonintenzív ágazatok számára⁽¹⁴⁾. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy tartsa magát eredeti menetrendjéhez, és 2021 tavaszán terjesszen elő jogalkotási javaslatot. A közelmúltbeli bevezető hatásvizsgálat (ütemterv) támogatásra enged következtetni, különösen az olyan ágazatok részéről, mint az acél-, a cement- és a vegyipar, valamint a villamos energia.

4.2. Az EGSZB nagyon fontosnak tartja, hogy az általános tarifális preferenciák következő rendszerében (978/2012/EU rendelet⁽¹⁵⁾) átfogó szociális és környezetvédelmi feltételrendszer vonatkozzon a kedvezményezett országokra.

4.3. Szigorúbb fenntartható fejlődésről szóló rendelkezések a szabadkereskedelmi megállapodásokban

4.3.1. Meg kell erősíteni az uniós kereskedelmi és beruházási megállapodások kereskedelemre és fenntartható fejlődésre vonatkozó fejezeteit:

— Az Európai Parlament ajánlásának megfelelően a kereskedelemre és fenntartható fejlődésre vonatkozó fejezetekben elő kell írni mindkét partner számára, hogy ratifikálják és hajtás végre a legfontosabb nemzetközi emberi jogi eszközöket (pl. az Emberi Jogok Nemzetközi Törvényét), az alapvető ILO-egyezményeket (köztük a munkavállalók biztonságáról és egészségéről szóló egyezményt), a Párizsi Megállapodást és más nemzetközi környezetvédelmi megállapodásokat.

— Az EGSZB „Nemzetközi kereskedelem” nyomonkövetési bizottsága úgy véli, hogy a fenntarthatósági hatásvizsgálatokban felül kell vizsgálni az „alkalmazott számszerűsített általános egyensúlyi (CGE) modellt [...] az alternatív modellekkel szemben, és [annak] szélesebb körű, az emberi és munkajogokra, az éghajlatváltozásra, a biológiai sokféleségre, a fogyasztókra és a közvetlen külföldi tőkebefektetésekre gyakorolt hatásokat mérő mutatókat kell tartalmaznia. A mutatók szélesebb körének alkalmazására van szükség – az alternatív modellek iránti nyitottsággal.”

⁽¹³⁾ JOB/TE/19. sz. informális dokumentum, 2018. január 19.

⁽¹⁴⁾ EGSZB-vélemény (CCMI/167): Az éghajlat- és energiapolitikák összehangolása ipari-ágazati szempontból (HL C 353., 2019.10.18., 59. o.).

⁽¹⁵⁾ HL L 303., 2012.10.31., 1. o.

— Az EGSZB a vizsgálóbizottsági mechanizmusok átalakítását kéri, amelyek keretében kereskedelmi ügyekben jártas ügyvédek, de munkaügyi, éghajlat-politikai vagy emberi jogi szakértők is kivizsgálhatnának a kereskedelemre és fenntartható fejlődésre vonatkozó fejezetek értelmében tett panaszokat. Ha ezek a bizottságok jogsértéseket állapítanak meg, elindítanak egy államok közötti vitarendezési mechanizmust, amely lehetőséget biztosítana bírságok vagy szankciók kiszabására, illetve jogorvoslatra a sértett fél számára.

4.3.2. A jövőbeli uniós szabadkereskedelmi megállapodásoknak hivatkozniuk kellene a Párizsi Megállapodásra, és olyan ösztönzőket kellene tartalmazniuk, mint például a környezetbarát árukra vagy szolgáltatásokra vonatkozó vámmentesség. A CETA 22. cikkének (3) bekezdését, amely szerint a felek vállalják a tisztességes munka és a környezetvédelem támogatását segítő gazdasági és kereskedelmi forgalom előmozdítását, más kereskedelmi partnerekkel (Új-Zélanddal, Ausztráliával) is alkalmazni kellene. A jövőbeli uniós szabadkereskedelmi megállapodásokban a belső tanácsadó csoportok ellenőrző szerepének túl kellene mutatnia a környezetvédelmi, foglalkoztatási és szociális területen.

4.3.3. Az EU által tárgyalt beruházási megállapodásoknak – különösen, ha Kína ül a tárgyalóasztal túloldalán – átfogó rendelkezéseket kell tartalmazniuk a következőkre vonatkozóan:

- a természeti erőforrások fenntartható hasznosítása,
- az emberi egészség, a természeti erőforrások és az ökoszisztémák elővigyázatosság elvén alapuló megközelítése,
- a nyilvánosság részvételének, valamint az információhoz és az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésnek az elve,
- az integráció és a kölcsönösség elve, különösen az emberi jogok, valamint a szociális, gazdasági és környezetvédelmi célkitűzések tekintetében.

4.3.4. A kereskedelmi jogérvényesítési főtisztviselő közlegő kinevezése elő fogja segíteni a kereskedelmi megállapodások hatékony érvényesítését, gondolva itt a munkavállalói jogokra, a környezetvédelmi kötelezettségvállalásokra és a civil társadalom szerepére is.

4.4. Az EU vezető szerepe az új multilaterális mátrix kialakításában

4.4.1. Az Unió azon kevés globális szereplők egyike, amelyeknek alapszerződésbe foglalt kötelezettsége és megbízatása, hogy „előmozdítsa egy erősebb többoldalú együttműködésen és a világ felelős kormányzásán alapuló nemzetközi rendszer létrejöttét” (az Európai Unióról szóló szerződés [EUSZ] 21. cikke (2) bekezdésének h) pontja).

4.4.2. Regionális integrációs szervezetként azonban az EU nem tud teljes mértékben részt venni az ENSZ-rendszer számos testületének, szervének és szervezetének munkájában, mivel a tagállamokra kell támaszkodnia, amikor az uniós álláspontok és érdekek védelméről van szó. Több mint tíz évvel a Lisszaboni Szerződés hatálybalépése után – amely kimondja, hogy „[a]z Unió, különösen az Egyesült Nemzetek keretében, elősegíti a közös problémák többoldalú megoldását” (az EUSZ 21. cikkének (1) bekezdése) – legfőbb ideje, hogy az Unió – tagállamaival együtt – integrált stratégiát dolgozzon ki annak érdekében, hogy erősebb pozícióhoz jusson az ENSZ rendszerén belül.

Kelt Brüsszelben, 2020. július 16-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Luca JAHIER

MELLÉKLET

EDDIGI ELŐKÉSZÍTŐ ÜLÉSEK

Név	Szervezet	Funkció
Elina BARDRAM	Európai Bizottság	osztályvezető Nemzetközi kapcsolatok (CLIMA.A.1)
Daniele BASSO	ETUC	tanácsadó
John BRYAN	EGSZB	a III. Csoport tagja
Cinzia DEL RIO	EGSZB	a II. Csoport tagja
Dimitru FORNEA	EGSZB	a II. Csoport tagja
Alan HERVÉ	Sciences Po Rennes	a nemzetközi közjog professzora
Emmanuel JULIEN	ILO	igazgatóhelyettes Vállalkozási Igazgatóság
Bernd LANGE	Európai Parlament	az INTA bizottság elnöke
Jürgen MAIER	Forum Umwelt & Entwicklung	igazgató
Jean-Marie PAUGAM	Francia kormány	Franciaország WTO melletti állandó képviselője
Christophe PERRIN	ILO	igazgató Multilaterális Együtműködési Igazgatóság
Denis REDONNET	Európai Bizottság	igazgató WTO, Jogi Ügyek és Árukereskedelem (TRADE.DGA2.F)
Lutz RIBBE	EGSZB	a III. Csoport tagja
Victor VAN VUUREN	ILO	igazgató Vállalkozási Igazgatóság
Lieve VERBOVEN	ILO	az EU melletti iroda igazgatója
Jan WOUTERS	Leuveni Egyetem	a nemzetközi jog és a nemzetközi szervezetek profeszszora